

EFFECTIEF OMGAAN MET SUÏCIDALITEIT BIJ PATIËNTEN MET SCHIZOFRENIE OF EEN AANVERWANTE PSYCHOTISCHE STOORNIS

**Dr. Berno van Meijel
Lector GGZ-verpleegkunde
Hogeschool INHOLLAND
Congres Zorg voor mensen met schizofrenie
Ede, 18 februari 2010**

INVENTARISATIE

- Welke problemen / moeilijkheden / uitdagingen ervaar jij in de zorg voor suïcidale mensen met schizofrenie?

KNELPUNTEN (1)

- Verpleegkundigen voelen zich onzeker in de zorg voor suïcidale patiënten;
- Verpleegkundigen vinden het moeilijk om het suïciderisico vast te stellen;
- Verpleegkundigen missen signalen die wijzen op suïcidaliteit;
- Verpleegkundigen reageren soms niet op signalen van suïcidaliteit.

KNELPUNTEN (2)

- Verpleegkundigen proberen onzekerheid te reduceren via beheersing van het suïcidale gedrag;
- Verpleegkundigen vinden het moeilijk om met de patiënt te communiceren over eventuele suïcidaliteit;
- Verpleegkundigen weten niet goed welke interventies te kiezen bij aanwezige suïcidaliteit.

PROJECTGROEP

Dr. Berno van Meijel
Drs. Ing. Esther Meerwijk
Prof. dr. Jan van den Bout
Prof. dr. Mieke Grypdonck
Prof. dr. Ad Kerkhof

RICHTLIJN: DOEL

Het ondersteunen van verpleegkundigen in de effectieve omgang met patiënten met schizofrenie die suïcidaal gedrag vertonen:

- Het adequaat inschatten van het suïciderisico;
- Het bespreekbaar maken van suïcidaliteit met de patiënt;
- Het kiezen en uitvoeren van effectieve interventies.

METHODE

- Literatuuronderzoek
- Consultatie van verpleegkundigen werkzaam in de praktijk
- Ontwerp van de richtlijn
- Toetsing van de richtlijn door experts
- Onderzoek naar de bruikbaarheid
- Definitieve vaststelling

DE RICHTLIJN

- Deel A: theorie en aanbevelingen
- Deel B: gegevensverzameling en interventies
- Werkboek Basisanamnese
- Werkboek Voortgezette anamnese.

UITGANGSPUNTEN

- Complexiteit
- Beleving van de patiënt
- Gedeelde verantwoordelijkheid
- De therapeutische relatie

DE BASISANAMNESE (1)

Beginvragen:

- Hoe is het leven van deze patiënt tot nu toe verlopen?
- Welke plaats heeft de ziekte schizofrenie hierin ingenomen?
- Hoe is hij omgegaan met tegenslagen in zijn leven, al dan niet veroorzaakt door schizofrenie?
- Lijdt de patiënt onder zijn levenssituatie?
- Hoeveel stress moet de patiënt verdragen in zijn leven?
- Is de patiënt optimistisch of juist pessimistisch gestemd?
- Hoe oordeelt de patiënt over zichzelf?

DE BASISANAMNESE (2)

GEBASEERD OP SCALE OF SUICIDE IDEATION (BECK E.A. 1979)

Inschatting van:

- De kwaliteit van leven
- De wens om te leven: wat draagt hieraan bij?
- De wens om niet te leven: wat draagt hieraan bij?
- De verhouding tussen de wens om te leven en de wens om niet te leven;
- Suïcidale gedachten, intentie en plannen;
- Conclusie.

CONCLUSIE

De suïcidaliteit van de patiënt is:

- Licht: het suïciderisico is waarschijnlijk gering
- Ambivalent: het suïciderisico is reëel
- Ernstig: het suïciderisico is reëel
- Zeer ernstig: er is in acuut suïciderisico.

Vervolganamnese?

VERVOLGANAMNESE

Systematische inventarisatie van risicofactoren

Beperkingen van risico-inschatting!!

RISICOFACITOR: SUÏCIDALITEIT

Beoordeling van:

- Suïcidale gedachten
- Suïcidale intentie
- Suïcideplannen
- Suïcidepogingen in het verleden.

RISICOFACITOR: GEVOLGEN VAN SCHIZOFRENIE

- Herstel van psychotische episode
- Aanwezigheid van depressieve symptomen
- Verslechtering psychosociaal functioneren
- Realistisch besef van verslechtering
- Angst voor verdere achteruitgang
- Gering vertrouwen in de behandeling
- Aanwezigheid van psychotische symptomen (paranoïde wanen, bevelshallucinaties, angst en paniek)
- Bijwerkingen van medicatie

RISICOFACITOR: PSYCHOSOCIALE FACTOREN

- Sociale steun
- Familiale voorgeschiedenis (psychiatrische stoornissen, suïcidaliteit)
- Sociaal-economische status (werkloosheid)
- Belastende levensgebeurtenissen

RISICOFACITOR: PSYCHOLOGISCHE EN COGNITIEVE FACTOREN

Onder andere:

- Gevoelens van hulpeloosheid
- Ernstige en aanhoudende angst
- Psychische verwarring
- Impulsiviteit
- Vernauwing van het denken
- Denken in uitersten (zwart/wit-denken)
- Geslotenheid

RISICOFACITOR: MIDDELENMISBRUIK

- De mate van afhankelijkheid van verslavende middelen.

RISICOFACITOR: LICHAAMELIJKE AANDOENINGEN

- Heeft de patiënt bepaalde lichamelijke aandoeningen of ongemakken die de kwaliteit van leven negatief beïnvloeden?

DEFINIËRING VAN PROBLEEMGEBIEDEN

- Systematische evaluatie van de clusters van risicofactoren.
- Beoordeling van de samenhang tussen de risicofactoren.
- Bepaling van geschikte interventiemogelijkheden: wat is beïnvloedbaar en wat niet?

De anamneses zijn direct sturend richting interventiestrategieën.

BEPALING VAN INTERVENTIES: DE ANAMNESE ALS BASIS!

- Veiligheid van de patiënt: beschikte behandelsetting
- Contact onderhouden met de patiënt
- Ondersteunende gespreksvoering
- Probleemoplossing
- Adequate psychiatrische behandeling
- Interventies gericht op middelenmisbruik
- Vermindering van de gevolgen van lichamelijke aandoeningen
- Crisisresponskaart
- Interventies gericht op de gevolgen van schizofrenie (MD-richtlijn schizofrenie)
- Mobiliseren van sociale steun
- Gezinsinterventies
- Maatschappelijke participatie

CONCLUSIE

- De richtlijn is een bruikbaar instrument gebleken om op een meer systematische wijze om te gaan met suïcidale patiënten.
- Een geïndividualiseerde toepassing van de richtlijn is van cruciaal belang voor het succes ervan!
- Het gebruik van de richtlijn als ‘spoorboekje’ doet onrecht aan de patiënt en aan jezelf als professional.

DANK VOOR JULLIE AANDACHT!!!

DISCUSSIE

